

Sygn. akt I ACa 371/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 czerwca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Bogdan Świerczakowski (spr.)

Sędziowie: SA Jerzy Paszkowski

SO (del.) Marcin Łochowski

Protokolant: st. sekr. sąd. Monika Likos

po rozpoznaniu w dniu 12 czerwca 2014 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa M. M. (1) (następcy prawnego A. M. (1))

przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie (...)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 8 listopada 2013 r. sygn. akt II C 1164/06

1. oddala apelację;

2. zasądza od Skarbu Państwa - Wojewody (...) na rzecz M. M. (1) kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

I ACa 371/14

UZASADNIENIE

D. R., A. R. (1), J. R. (1), K. R., L. G., A. B., M. C., A. M. (1), M. M. (1) i A. N. wnieśli pozew o zasądzenie odszkodowania od Skarbu Państwa, reprezentowanego przez Wojewodę (...) lub od (...) W., w tym A. M. (1) o zapłatę kwoty 118.687 zł. Pismem złożonym dnia 9 listopada 2007 r. powodowie rozszerzyli powództwo.

Wyrokiem z dnia 30 stycznia 2008 r. (sygn. akt II C 1164/06) Sąd Okręgowy w Warszawie umorzył postępowanie względem (...) W., oddalając powództwo przeciwko Skarbowi Państwa. Powodowie wnieśli apelację od tego wyroku. Do apelacji załączono odpis postanowienia Sądu Rejonowego w Otwocku z dnia 27 października 2006 r. (sygn. akt I Ns 631/06), zgodnie z którym spadek po powódce A. M. (1), zmarłej w dniu 4 września 2006 r. w O. z mocy ustawy nabyła córka M. M. (1) w całości. Przy rozpoznawaniu tej apelacji postanowieniem z dnia 29 stycznia 2009 r. (sygn. akt I ACa 967/08) Sąd Apelacyjny w Warszawie zwrócił akta sprawy Sądowi Okręgowemu w Warszawie w celu wydania orzeczenia na podstawie art. 174 § 1 pkt 1 i § 2 k.p.c., o zwieszeniu postępowania toczącego się wobec powódki A. M. (1) i uchylenia wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie w części dotyczącej tej powódki, a następnie podjęcia postępowania z udziałem następcy prawnego zmarłej powódki i wydania wyroku w tym zakresie. Apelacja pozostałych powodów nie została dotąd rozpoznana (sygn. akt I ACa 967/08).

Postanowieniem z dnia 2 września 2009 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zawiesił postępowanie w sprawie w części - wobec powódki A. M. (1), uchylił wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 30 stycznia 2008 r. (sygn. akt II C 1164/06) w części - w zakresie dotyczącym żądania skierowanego przez powódkę A. M. (1) oraz podjął zawieszono postępowanie z udziałem M. M. (1) jako następcy prawnego zmarłej powódki A. M. (1).

Pismem z dnia 17 stycznia 2013 r. M. M. (1) występująca w charakterze spadkobierczyni A. M. (1) rozszerzyła powództwo, domagając się od Skarbu Państwa - Wojewody (...) zapłaty na swoją rzecz kwoty 237.375 zł wraz z odsetkami ustawowymi (k.750-751).

Wyrokiem z dnia 8 listopada 2013 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od Skarbu Państwa - Wojewody (...) na rzecz M. M. (1) (jako następczyni prawnej zmarłej A. M. (1)) kwotę 131.011,22 zł z ustawowymi odsetkami od 8 listopada 2013 r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo w pozostałej części i stosunkowo rozdzielił między stronami koszty procesu.

Podstawa faktyczna powyższego rozstrzygnięcia jest następująca.

Nieruchomość położona w W. przy ul. (...) stanowiła współwłasność w udziale 1/2 części nieruchomości A., H., S., M. i J. F. (1), S. i M. R. (1) oraz A. M. (2). W lutym 1949 r. pełnomocnicy właścicieli złożyli wniosek o przyznanie prawa własności czasowej do tej nieruchomości. Wniosek ten nie został dotąd rozpoznany.

Decyzją nr (...) z dnia 30 grudnia 1994 r. ówczesny Wojewoda (...) stwierdził nabycie z dniem 5 grudnia 1990 r. przez P. prawa użytkowania wieczystego gruntu położonego w W., przy ul. (...), oznaczonego jako działka nr (...) z obrębem (...) o powierzchni 5433 m⁽²⁾ oraz nieodpłatne nabycie własności budynków i urządzeń położonych na tym gruncie. W skład działki nr (...) wchodziły następujące części hipotek: H.. N - (...) (2835 m⁽²⁾), H.. N - (...) (633 m⁽²⁾), H.. N - (...) dz. 1 (1155 m⁽²⁾) oraz H.. N - (...) dz. 2 (810 m⁽²⁾). Objęta tą decyzją część nieruchomości objęta hipoteką H.. N - (...) została wydzielona i objęta działką o numerze ewidencyjnym (...). W dniu 29 grudnia 2000 r. P. przeniósł na rzecz Spółdzielni Mieszkaniowej (...) prawo użytkowania wieczystego niezabudowanej działki nr(...), a umową z dnia 18 sierpnia 2003 r., prawo to zostało przeniesione na rzecz Spółdzielni Budowlano - Mieszkaniowej (...). Decyzją z dnia 3 marca 2004 r. (znak (...)) Minister Infrastruktury stwierdził, iż decyzja Wojewody (...) nr (...) z dnia 30 grudnia 1994 r. została wydana z naruszeniem prawa w części odnoszącej się do obszaru objętego H.. N - (...) i nie jest możliwe stwierdzenie jej nieważności w przedmiotowej części, z uwagi na zaistniałe skutki prawne. W związku z tym, iż D. R., A. R. (1), J. R. (1), K. R., L. G., A. B., M. C., A. M. (1), M. M. (1) i A. N. wystąpiły do Ministra Infrastruktury o odszkodowanie w łącznej kwocie 1.899.000 zł w związku ze stwierdzeniem wydania decyzji z dnia 30 grudnia 1994 r. z naruszeniem prawa, Minister Infrastruktury kolejną decyzją z dnia 23 maja 2005 r. (znak (...)) odmówił przyznania żądanego odszkodowania.

Decyzją z dnia 31 grudnia 2008 r. (znak(...)) Marszałek Województwa (...) w W. odmówił przyznania D. R., A. R. (1), J. R. (1), K. R., L. G., A. B., M. C., M. M. (1) oraz A. N. prawa użytkowania wieczystego do gruntu dawnej nieruchomości hipotecznej H.. (...), położonej przy ul. (...) (ul. (...)) objętej obecnie granicami działki gruntowej o numerze ewidencyjnym (...) w obrębie (...) będącej własnością Województwa (...), dla której urządzona jest w X Wydziale Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego dla Warszawy Mokotowa w Warszawie księga wieczysta Kw Nr (...).

Spadek po S. F. zmarłym dnia 4 sierpnia 1952 r. na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi z dnia 7 września 1993 r. (sygn. akt I Ns 413/93) nabyli A. F. (1), H. F. (1), M. F. (1), J. F. (1), M. R. (1), A. M. (2) i S. R. - po 1/7 spadku każde z nich; spadek po J. F. (2), zmarłej dnia 12 czerwca 1969 r. na podstawie tego samego postanowienia nabyli H. F. (2), A. F. (2), W. F., S. R., po 1/6 spadku każde z nich oraz Z. M. (1) i A. N. - po 1/12 każde z nich. Spadek po M. F. (2) zmarłej dnia 14 maja 1970 r. na podstawie tego samego postanowienia nabyli H. F. (2), A. F. (2), M. R. (1), S. R. - po 1/5 spadku oraz Z. M. (2) i A. N. - po 1/10 spadku każde z nich. Spadek po H. F. (2) na podstawie tego samego postanowienia nabyli z kolei A. F. (2), S. R., J. R. (2) - po 2/8 spadku oraz Z. M. (2) i A. N. - po 1/8 spadku. Na podstawie tego postanowienia spadek po A. F. (2) nabyli J. R. (2) w 2/6 oraz L. R. (1), J. R. (1), A. N. i M. M. (1) po 1/6 spadku każde z nich. Spadek po A. M. (2), zmarłej dnia 25 stycznia 1968 r. w W. zgodnie z postanowieniem Sądu Powiatowego w O. z dnia 6 lutego 1973 r. (sygn. akt I Ns 16/73) nabyli Z. M. (1) i A. N. po 1/2 spadku każde z nich.

Z kolei spadek po Z. M. (1), zmarłym dnia 21 listopada 1984 r. w O. zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w Otwocku z dnia 28 października 1985 r. (sygn. akt I Ns 768/85) nabyły żona A. M. (1) oraz córka M. M. (1) - po 1/2 części każda z nich. Z kolei spadek po R. R., zmarłym dnia 27 stycznia 1978 r. w W., zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego dla Warszawy P. z dnia 12 kwietnia 1991 r. (sygn. akt II Ns 463/91) nabyli M. R. (1) i J. R. (2) - po 1/2 części każde z nich, a spadek po M. R. (1), zgodnie z treścią tego samego postanowienia nabył w całości syn J. R. (2). Spadek po J. R. (2) zmarłym dnia 13 kwietnia 1997 r. zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego dla Warszawy P. z dnia 21 października 1997 r. (sygn. akt I Ns 991/97) nabyli żona D. R. oraz syn A. R. (1) - po 1/2 części każde z nich. Wreszcie spadek po S. R., zmarłej dnia 20 listopada 1985 r., w myśl postanowienia Sądu Rejonowego dla Warszawy P. z dnia 11 września 1986 r. (sygn. akt I Ns 1015/86) nabyli M. R. (2) w 1/2 części oraz J. R. (1) i L. R. (1) - po 1/4 części każdy z nich. Spadek po L. R. (1), zmarłym dnia 21 lipca 1999 r. zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w Złotowie z dnia 21 lipca 1999 r. (sygn. akt I Ns 168/99) nabyli K. R., L. R. (2), A. R. (2) i M. C. - po 1/4 spadku każdy z nich.

Z powyższego wynika, że udział A. M. (1) we współwłasności wyżej opisanej nieruchomości - gdyby nieruchomość ta nie została zbyta na rzecz podmiotów trzecich, wynosiłby 1/32 (1/16 udziału w wysokości 1/2). Spadek po A. M. (1) zmarłej 4 września 2006 r., zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w Otwocku z dnia 27 października 2006 r. nabyła córka M. M. (1) w całości.

Wartość prawa użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w W. przy ul. (...), stanowiącej część działki ew. (...) z obrębem(...) o powierzchni 633 m⁽²⁾ według stanu na dzień 30 grudnia 1994 r., a cen z dnia 29 października 2013 r., wynosi 4.192.359 zł, zaś wartość pożytków możliwych do uzyskania przez użytkownika wieczystego gruntu stanowiącego część działki ew. nr (...) z obrębem (...) o powierzchni 633 m⁽²⁾ w okresie od 17 października 1997 r. do dnia 20 czerwca 2012 r. przy uwzględnieniu obciążeń, jakie musiałby on ponosić w tym czasie - to jest opłaty z tytułu użytkowania wieczystego oraz podatku od nieruchomości wynosi 1.946.653 zł.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił przede wszystkim na podstawie złożonych do akt sprawy dokumentów oraz ich niekwestionowanych kopii: w zakresie ustalenia stanu prawnego nieruchomości - decyzji Ministra Infrastruktury z dnia 23 maja 2005 r. (k. 13 - 15), decyzji Ministra Infrastruktury z dnia 3 marca 2004 r. (k. 16 - 19), decyzji Marszałka Województwa (...) z dnia 31 grudnia 2008 r. (k. 410 - 414), a także zaświadczenia Sądu Rejonowego dla Warszawy Mokotowa - X Wydziału Ksiąg Wieczystych z dnia 16 lipca 2002 r. (k. 753 - 755); w zakresie ustalenia porządku dziedziczenia - na podstawie postanowień: Sądu Rejonowego w Złotowie z dnia 21 lipca 1999 r. (k. 46), Sądu Powiatowego w Otwocku z dnia 6 lutego 1973 r. (k. 47), Sądu Rejonowego w Otwocku z dnia 28 października 1985 r. (k. 48), Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi z dnia 12 kwietnia 1991 r. (k. 49), Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi z dnia 21 października 1997 r. (k. 50), Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi z dnia 11 września 1986 r. (k. 51), Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi z dnia 7 września 1993 r. (k. 52) oraz Sądu Rejonowego w Otwocku z dnia 27 października 2006 r. (k. 307). Wartość nieruchomości określonej w pozwie Sąd Okręgowy ustalił na podstawie opinii biegłego A. Z. (k. 646 - 690) oraz jej ustnego uzupełnienia (k. 872).

Uzasadniając oparcie się na opinii biegłego Z. Sąd wskazał, że jest ona opinią najbardziej aktualną ze wszystkich przeprowadzonych w sprawie dowodów na okoliczność ustalenia wartości nieruchomości opisanej w pozwie, a jednocześnie została sporządzona w sposób profesjonalny, po zapoznaniu się z całym materiałem dowodowym, przez biegłego sądowego niezainteresowanego wynikiem sprawy. Opinia ta nie była kwestionowana przez strony i została zaktualizowana, w zgodzie z

art. 156 ust. 4 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz.U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651 ze zm.).

Ocenę prawną roszczenia Sąd Okręgowy rozpoczął od stwierdzenia, że zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 162, poz. 1692), do zdarzeń i stanów prawnych powstałych przed dniem wejścia w życie tej ustawy stosuje się przepisy art. 417, art. 419, art. 420. art. 420¹, art. 420² i art. 421 ustawy, o której mowa w art. 1 (czyli ustawy - Kodeks cywilny), oraz art. 153, art. 160 i art. 161 § 5 ustawy, o której mowa w art. 2 (czyli ustawy - Kodeks postępowania administracyjnego), w brzmieniu

obowiązującym do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy (czyli do dnia 1 września 2004 r.). Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale pełnego składu z 31 marca 2011 r. (sygn. akt III CZP 112/10, OSNC 2011/7-8/75), do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 1 września 2004., której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156§ 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu, ma zastosowanie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. W sprawie niniejszej wszystkie akty administracyjne wydane były przed tą datą, wobec czego należy stosować poprzedni stan prawny.

Na podstawie art. 160 § 1 k.p.a. stronie, która poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji, służy roszczenie o odszkodowanie za poniesioną rzeczywistą szkodę, chyba że ponosi ona winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie, przy czym wyrokiem z dnia 23 września 2003 r. (sygn. akt K 20/02, Dz. U. Nr 170, poz. 1660) Trybunał Konstytucyjny orzekł, iż art. 160 § 1 k. p. a. w części ograniczającej odszkodowanie za niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej do rzeczywistej szkody jest niezgodny z art. 77 ust. 1 Konstytucji RP, zaś w myśl punktu 2 tego wyroku, jego punkt pierwszy znajduje zastosowanie do szkód powstałych od dnia 17 października 1997 r., to jest od dnia wejścia w życie Konstytucji. Zgodnie zaś z art. 160 § 2 k. p. a. do odszkodowania stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego, z wyłączeniem art. 418 tego kodeksu.

W niniejszej sprawie zatem, warunkiem skutecznego dochodzenia roszczenia konieczne jest wykazanie istnienia ostatecznej decyzji administracyjnej stwierdzającej wydanie innej decyzji administracyjnej (aktu administracyjnego) z naruszeniem prawa lub stwierdzającej nieważność innej decyzji administracyjnej, jak i wykazanie innych przesłanek, od których uzależniona jest odpowiedzialność odszkodowawcza, w szczególności związku przyczynowego pomiędzy wydaniem wadliwej decyzji a poniesioną szkodą oraz rozmiaru tej szkody. Zdarzenia, które miały miejsce po ogłoszeniu pierwszego wyroku w sprawie, tj. po dniu 30 stycznia 2008 r., prowadzą do wniosku o spełnieniu wszystkich przesłanek związanych z odpowiedzialnością Skarbu Państwa.

Zgodnie z art. 361 § 1 k. c. zobowiązany do odszkodowania ponosi odpowiedzialność tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego szkoda wynikła. Powódka powinna więc wykazać, iż to wprowadzenie do obrotu decyzji z dnia 30 grudnia 1994 r. wywołało w jej majątku szkodę, polegającą na utracie możliwości uzyskania użytkownika wieczystego nieruchomości położonej w W. przy ul. (...). Z ustaleń poczynionych w sprawie wynika, że poprzednicy prawni powódki wystąpili (w dniu 15 lutego 1949 r.) z wnioskiem, o którym mowa w art. 7 ust. 1 dekretu z dnia 26 października 1946 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...) (Dz.U. Nr 50, poz. 278 ze zm.), w myśl którego dotychczasowy właściciel gruntu, prawni następcy właściciela, będący w posiadaniu gruntu, lub osoby prawa jego reprezentujące, mogli w ciągu 6 miesięcy od dnia objęcia w posiadanie gruntu przez gminę zgłosić wniosek o przyznanie na tym gruncie jego dotychczasowemu właścicielowi prawa wieczystej dzierżawy z czynszem symbolicznym lub prawa zabudowy za opłatą symboliczną. Ustalono także, iż decyzją z dnia 31 grudnia 2008 r. Marszałek Województwa (...) odmówił przyznania prawa do tej nieruchomości (użytkowania wieczystego). Wywód zawarty w jej uzasadnieniu jest w stopniu znacznym nieczytelny. Z jednej strony Marszałek odwołał się do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (...). W. przyjętych uchwałą (...) Rady(...). W. z dnia 10 października 2006 r., wskazując iż przedmiotowa nieruchomość położona jest w strefie śródmieścia funkcjonalnego, a także centrum miasta, a zgodnie z tym studium dla strefy centralnej ustala się rozwój funkcji usługowych o znaczeniu międzynarodowym, krajowym, regionalnym i ogólnomiejskim, zaś w obszarze (...) - zespół historyczno - zabytkowy, w którym znajduje się przedmiotowa nieruchomość jako jeden ze sposobów zagospodarowania wskazana jest realizacja obiektów i urządzeń związanych z utrzymaniem i ochroną ciągłości historycznego układu miasta z zakresu: kultury, nauki, siedzib i władz administracji państwowej turystyki i mieszkalnictwa z usługami lokalnymi. Tymczasem wobec treści art. 7 ust. 2 dekretu, stosownie do którego gmina ma obowiązek uwzględnić wniosek, jeżeli korzystanie z gruntu przez dotychczasowego właściciela da się pogodzić z przeznaczeniem gruntu według planu zabudowania, a jeżeli chodzi o osoby prawne - ponadto, gdy użytkowanie gruntu zgodnie z jego przeznaczeniem w myśl planu zabudowania nie pozostaje w sprzeczności z zadaniami ustawowymi lub statutowymi tej osoby prawnej. Z jednej strony zwrócić należy uwagę, iż Marszałek w ogóle nie badał jaki był dotychczasowy (czyli przeddekretowy) sposób korzystania z

gruntu przez dotychczasowego właściciela, z drugiej zaś nie sformułował kategorycznego poglądu, iż dotychczasowy sposób korzystania z nieruchomości nie da się pogodzić z przeznaczeniem gruntu zgodnie z planem zabudowania.

Przedmiotowa nieruchomość nie była zabudowana, skoro w latach 90-tych przekazana została - bynajmniej nie na inwestycję z zakresu kultury, sztuki, nauki, czy siedzib władz i administracji państwowej - na komercyjną działalność deweloperską (dopuszczoną zresztą w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (...) W. jako realizacja obiektu z zakresu mieszkalnictwa). Teza, iż dotychczasowy sposób korzystania z nieruchomości (nieruchomości niezabudowanej, czyli po prostu trawnika) sprzeciwia się uwzględnieniu wniosku dekretowego nie ma więc podstaw. Na marginesie Sąd poczynił uwagę, że niepodobna dopuścić do sytuacji, w której organy administracji publicznej do tego stopnia kreują jednostronnie sytuację prawną obywatela, iż rozpoznają wniosek dekretowy tak długo (59 lat), aż inny organ administracji publicznej (rada gminy) wprowadzi do obrotu przepisy prawa miejscowego, które udaremnią tak złożony wniosek. Rozważania te ostatecznie prowadzą do wniosku, iż nieuwzględnienie wniosku dekretowego złożonego przez poprzedników prawnych powódki nastąpiło z innych przyczyn. W uzasadnieniu decyzji Marszałek wskazał wprost, iż przyczyną oddalenia wniosku jednak przede wszystkim była okoliczność, iż wobec przedmiotowego gruntu zaszyły nieodwracalne skutki prawne (oddanie gruntu w użytkowanie wieczyste osobom trzecim), co w istocie zniwelowało roszczenie powódki. W takiej sytuacji uznać należy w istocie za usprawiedliwione wnioskowanie, zgodnie z którym gdyby nie doszło do rozdysponowania gruntem przed ostatecznym rozpoznaniem wniosku dekretowego (czyli przed 31 grudnia 2008 r.), użytkowanie wieczyste na rzecz powódki oraz innych następców prawnych przedwojennych właścicieli zostałyby ustanowione. To rozważanie prowadzi do wniosku, iż pomiędzy działaniami (zaniechaniami) organów państwowych, a poniesioną przez powódkę szkodą zachodzi związek przyczynowo - skutkowy, a nadto iż związek ten ma charakter adekwatny.

Wartość prawa użytkowania wieczystego nieruchomości opisanej w pozwie według stanu na dzień 30 grudnia 1994 r., a cen z dnia 29 października 2013 r., wynosi 4.192.359 zł. Na powódkę przypadła 1/16 udziału jej poprzedników prawnych, przy czym jej poprzednicy prawni dysponowali udziałem wynoszącym 1/2. Zatem wysokość należnego powódce odszkodowania wyrażać się będzie następującymi działaniami: $(4.192.359 \times 1/2) \times 1/16 = 2.096.179,5 \times 1/16 = 131.011,22$ zł. Majątek o takiej wartości uzyskałaby powódka, gdyby wniosek dekretowy został prawidłowo rozpoznany. Od tak sformułowanego roszczenia powódce należą się odsetki od daty wyroku, albowiem wartość szkody ustalana była na datę zamknięcia rozprawy, a zatem była ona aktualizowana.

Do zapłaty odszkodowania zobowiązany jest Skarb Państwa, na podstawie art. 36 ust. 3 pkt 3 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz.U. Nr 32, poz. 191 ze zm.), o czym traktuje uchwała składu siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2006 r. (sygn. akt III CZP 99/06, OSNC 2007/6/79). Zgodnie z art. 67 § 2 zd. 1 k.p.c. za Skarb Państwa podejmuje czynności procesowe organ państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, lub organ jednostki nadrzędnej. Właściwy jest więc Wojewoda (...) jako następca Wojewody (...), który wydał wadliwą decyzję, co wynika z art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej (Dz.U. Nr 12, poz. 136 ze zm.). Orzeczenie o kosztach Sąd uzasadnił treścią art. 100 k.p.c. i 108 § 1 zd. 2 k.p.c.

Pozwany wniósł apelację, zaskarżając wyrok w części zasądzającej i rozstrzygającej o kosztach. Zarzucił:

I naruszenie prawa materialnego:

1. art. 160 § 3 k.p.a. w zw. z art. 156 § 1 k.p.a. oraz art. 361 § 1 k.c. poprzez przyjęcie, że szkodę powódki w części objętej postępowaniem zakończonym wydaniem zaskarżonego wyroku wywołała decyzja nr (...) Wojewody (...) z dnia 30 grudnia 1994 r. o nabyciu przez (...) z dniem 5 grudnia 1990 r. prawa użytkowania wieczystego gruntu położonego w W. przy ul. (...) oraz nieodpłatnym nabyciu własności budynków i urządzeń położonych na tym gruncie oraz, że w sprawie występuje adekwatny związek przyczynowy pomiędzy ww. wadliwą decyzją, a szkodą powódki;

II naruszenie prawa procesowego:

1. art. 328 k.p.c. poprzez pominięcie w uzasadnieniu przesłanek dla których sąd I instancji, przyjął, że powódka ma prawo do odszkodowania w części po innej z powódek - zmarłej matce A. M. (1) w warunkach, gdy w toczącym się od początku z jej udziałem procesie nie dokonała w stosownym czasie, tj. do zamknięcia rozprawy, rozszerzenia wartościowego powództwa o część po zmarłej w toku sprawy matce, oraz niewyjaśnienie na czym polegał adekwatny związek przyczynowy pomiędzy szkodą powódki, a wadliwą decyzją nr (...) Wojewody (...) z dnia 30 grudnia 1994 r.,

2. art. 193 § 2 k.p.c. w związku z art. 217 k.p.c. poprzez ich niezastosowanie oraz art. 174 § 2 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie wobec przyjęcia, że w sprawie nastąpiło wstąpienie w miejsce zmarłej powódki innej osoby trzeciej i stąd przyjęcie skutków od chwili zdarzenia (śmierci jednej z powódek), „a nie warunki do rozszerzenia wartościowego powództwa przez powódkę występującą w sprawie od początku trwania procesu”,

3. art. 3 k.p.c. (w brzmieniu sprzed jego nowelizacji) przez usankcjonowanie zatajenia przez powódkę w toku postępowania przed Sądem I instancji faktu śmierci A. M. (1) i przyjęcie tego przez Sąd za dopuszczalne i nie wywołujące dla strony negatywnych konsekwencji procesowych,

4. art. 321 k.p.c. poprzez wyrokowanie ponad zgłoszone żądanie pozwu w części objętej żądaniem zmarłej powódki A. M. (1), albowiem do dnia zamknięcia rozprawy powódka nie zgłosiła swojego roszczenia odpowiadającego żądaniu zmarłej A. M. (1), nie zgłosiła tego z zachowaniem wymogów formalnych i wprost także w piśmie procesowym przed Sądem I instancji w warunkach ponownego rozpoznawania sprawy,

5. art. 86 i art. 88 oraz art. 91 pkt 1 k.p.c. poprzez przyjęcie, że A. M. (1) występowała w sprawie w charakterze powódki, za którą działał adwokat J. S., podczas gdy pełnomocnictwa udzieliła M. M. (1), która nie występowała w postępowaniu czynnie w jej imieniu, a udzielając pełnomocnictwa procesowego ww. adwokatowi udzieliła go jedynie we własnym imieniu, w przez to doszło do wydania wyroku w warunkach nieważności postępowania w sprawie wskazanych art. 379 pkt 2 k.p.c. – „pełnomocnik powódki A. M. (1) nie był należycie umocowany do działania w sprawie, a niniejsza sprawa jest uzupełnieniem wyroku z dnia 30 stycznia 2008 r.”,

6. błąd w ustaleniach faktycznych poprzez przyjęcie, że wniosek o ustanowienie użytkownika wieczystego do nieruchomości położonej w W. ul. (...) nie został dotychczas rozpoznany, gdy tymczasem został rozpoznany decyzją M. Województwa (...) z dnia 31 grudnia 2008 r. znak (...) o odmowie przyznania następcom prawnym byłych właścicieli prawa użytkowania wieczystego do gruntu nieruchomości hipotecznej H.. (...), położonego w W. przy ul. (...) (dawna ul. (...)),

7. art. 233 k.p.c. w związku z art. 3 k.p.c., poprzez dowolną ocenę dowodów.

Nadto, powołując się na względy ostrożności procesowej, pozwany zgłosił zarzut przedawnienia roszczeń powódki w części objętej powtórny postępowaniem, albowiem decyzja ostateczna, w następstwie której wywiedziona została odpowiedzialność pozwanego, wydana została w dniu 3 marca 2003 r., pozew wniesiony został 27 czerwca 2005 r., doręczony pozwanemu został w dniu 12 października 2005 r., a roszczenie powódki M. M. (1) w części po zmarłej matce zgłoszone zostało ewentualnie najwcześniej w apelacji z 19 marca 2008 r., czyli po upływie 3 lat od wydania decyzji stwierdzającej nieważność decyzji Wojewody (...) nr (...) z dnia 30 grudnia 1994 r., co zgodnie z art. 160 k.p.a., stanowi o przedawnieniu roszczenia wobec faktu iż A. M. (1) nie mogła być uznana za stronę niniejszego postępowania, albowiem sama w nim nie występowała, a pełnomocnik procesowy, który miał ją reprezentować, nie był przez nią umocowany do działania za nią, jak też nie działał w sprawie ustanowiony przez nią pełnomocnik.

Powódka wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie od strony przeciwnej kosztów za drugą instancję.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Mimo, że zamieszczony w dalszej części apelacji (w treści punktu II 5. apelacji), w pierwszej kolejności wymaga odniesienia się zarzut najdalej idący - nieważności postępowania. Jest on niesłuszny, co zresztą ostatecznie przyznała pełnomocnik pozwanego na rozprawie apelacyjnej (płyta k.968 - 00:42:16). A. M. (1) udzieliła pełnomocnictwa M. M. (1) w dniu 6 grudnia 1999 r. (k.25-27). Ta zaś udzieliła pełnomocnictwa adwokatowi J. S. nie tylko w imieniu własnym (k.20) ale także jako pełnomocnik A. M. (1) (k.67-68). W konsekwencji niezasadny jest również zarzut naruszenia art. 86, 88 i 91 pkt 1 k.p.c. - wskazanych w punkcie II 5.

Zbrzmienia pierwszego zarzutu naruszenia prawa procesowego wynika, że w istocie dotyczy on paragrafu drugiego art. 328 k.p.c. (skarżący nie uściślił jednostki redakcyjnej tego artykułu). Także ten zarzut jest bezzasadny. Sąd Okręgowy wyjaśnił w uzasadnieniu, że M. M. (1) występuje w sprawie zakończonej wyrokiem z 8 listopada 2013 r. wyłącznie jako spadkobierczyni A. M. (1) (pogrubioną czcionką na str. 3 uzasadnienia), co poza tym jasno wynika z punktu 3 postanowienia z 2 września 2009 r., gdzie mowa jest o podjęciu zawieszono postępowania z udziałem M. M. (1) jako następcy prawnego zmarłej A. M. (1) (k.452). Motywy zaskarżonego orzeczenia uwzględniają fakt rozszerzenia powództwa przez M. M. (1) – pismem procesowym z dnia 17 stycznia 2013 r. (str. 3 uzasadnienia). Wywód na temat adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy wadliwą decyzją Wojewody (...) nr 886/94 a szkodą powódki znajduje się na stronach 9-12 uzasadnienia wyroku.

Zarzut II 2. jest całkowicie chybiony. Pozwany w jego ramach bezpodstawnie upatruje znaczenia prawnego w zamknięciu rozprawy poprzedzającej wydanie wyroku z 30 stycznia 2008 r. Wyrok ten w zakresie roszczenia A. M. (1) (obecnie jej następczyni prawnej) został uchylony – postanowieniem Sądu Apelacyjnego z 29 stycznia 2009 r. (k.431-432), co zarazem zniweczyło w odniesieniu do tej powódki skutek zamknięcia poprzedzającej go rozprawy, wynikający z art. 316 § 1 k.p.c. jak i ze wskazanego w apelacji – art. 217 k.p.c. (skarżący błędnie wiąże ten przepis, odnoszący się do postępowania dowodowego, z rozszerzeniem powództwa). Wstąpienie M. M. (1) w ogół praw i obowiązków zmarłej matki nastąpiło z mocy prawa z chwilą otwarcia spadku, zgodnie z art. 925 k.c. Nabycie spadku ma charakter sukcesji uniwersalnej. Zatem rozszerzenie powództwa w piśmie procesowym z dnia 17 stycznia 2013 r., wyraźnie wskazującym, że chodzi o roszczenie w zakresie dziedziczenia po A. M. (1) (k.750-751) było skuteczne i nie narusza żadnego przepisu prawa procesowego, w tym wskazanych w zarzucie II 2. Ubocznie można jedynie odnotować, że rozszerzenie powództwa w imieniu A. M. (1) w piśmie złożonym w dniu 9 listopada 2007 r. (k.238-242) nie było skuteczne, gdyż jak to zostało później ujawnione, powódka ta wcześniej zmarła. Powyższe uwagi odnoszą się również do zarzutu II 4. – wynika z nich, że Sąd nie orzekł ponad żądanie.

Zarzut II 3. nie został pogłębiony. Ma rację skarżący, że powódka powinna poinformować Sąd o śmierci matki jeszcze przed wydaniem wyroku z 30 stycznia 2008 r. Uchybiła zatem powinności wynikającej z art. 3 k.p.c. Z faktu tego nie wynikają wszakże żadne konsekwencje w sferze oceny prawidłowości zaskarżonego wyroku.

Zarzut II 6. jest o tyle tylko zasadny, że na stronie 4 uzasadnienia wyroku znalazło się błędne zdanie o treści: „Wniosek ten nie został jak dotąd rozpoznany” (k.892). Niemniej, w dalszej części uzasadnienia, jeszcze na tej samej stronie i na stronie następnej, Sąd Okręgowy opisał decyzję z 31 grudnia 2008 r., odmawiającą m.in. powódce przyznania prawa wieczystego użytkowania. Sąd Apelacyjny koryguje w tym miejscu ową sprzeczność, eliminując z podstawy faktycznej zacytowane wyżej zdanie.

Zarzut II 7. nie wykracza poza ogólnikową tezę o „dowolnej ocenie dowodów”. W takiej postaci nie mógł odnieść skutku. Sąd Apelacyjny nie dostrzega błędów w ocenie przez Sąd I instancji przeprowadzonych dowodów, nie kwestionowanych zresztą przez strony.

Zarzut naruszenia prawa materialnego również nie zasługuje na uwzględnienie. Jak to już zaznaczono w ramach omówienia zarzutu naruszenia art. 328 k.p.c., motywy zaskarżonego orzeczenia zawierają szczegółową analizę stanu faktycznego pod kątem stosowania art. 361 § 1 k.c. (powtórzoną w niniejszym uzasadnieniu), którą Sąd Apelacyjny przyjmuje za własną, podobnie jak przytoczone ustalenia faktyczne, z wyjątkiem przytoczonego zdania na temat nierozpoznania wniosku dekretowego. Zwraca uwagę fakt, że skarżący dostrzega istotną zmianę jaka się dokonała po wydaniu wyroku z 30 stycznia 2008 r. (k.911), a która zdezaktualizowała zasadniczy motyw oddalenia powództwa tym

wyrokiem. Obecnie jest już przesądzone, że powódka nie uzyska prawa wieczystego użytkowania, bowiem wniosek dekretowy został załatwiony negatywnie (decyzją z 31 grudnia 2008 r.). Istnieje więc po stronie powódki uszczerbek majątkowy wyrażający się w równowartości nieprzyznanego prawa (mimo braku merytorycznych, tj. wynikających z dekretu (...), podstaw do odmowy), w rozmiarze prawidłowo ustalonym przez Sąd I instancji przy uwzględnieniu wynoszącego 1/32, udziału A. M. (1) (a obecnie jej córki M. M. (1)) w niezyskanym na skutek deliktu Skarbu Państwa prawie i z zastosowaniem aktualnej wartości prawa wieczystego użytkowania przedmiotowej nieruchomości, położonej przy ul. (...) w W..

Zarzut przedawnienia oparty został na chybionym założeniu, że M. M. (1) nie wstąpiła w ogół praw i obowiązków zmarłej matki. Nie mógł więc być skuteczny. Należy zarazem zaznaczyć, że zmiana wysokości dochodzonego odszkodowania dokonywana w ramach roszczenia dochodzonego pierwotnie ze względu na potrzebę ustalenia odszkodowania według cen z daty wyrokowania (art. 363 § 2 k.c.) - w ramach tej samej podstawy faktycznej żądania powoduje, że pierwotne wniesienie pozwu skutkuje przerwą biegu przedawnienia co do całości dochodzonej kwoty (por. wyrok Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2012 r., IV CSK 142/12, Lex nr 1341697). Przypomnieć należy, że pozew został wniesiony 1 lipca 2005 r. (k.54), a więc mniej niż trzy lata po wydaniu decyzji nieważnościowej z 3 marca 2003 r.

Z przedstawionych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację. Orzeczenie o kosztach zapadło na zasadzie odpowiedzialności za wynik procesu (art. 98 k.p.c.) i uwzględnia minimalną stawkę wynagrodzenia adwokata reprezentującego powódkę.